

LATERALIZACJA

Trudno nie zauważyć, że nasza cywilizacja jest w dominującej części prawostronna. Dlaczego tak jest, nie do końca wiadomo. Mamy po dwoje oczu, uszu, rąk i nóg. Lateralizacja inaczej stronniczość, to przewaga **czynnościowa** organów położonych po jednej strony ciała, związana jest z dominowaniem jednej z półkul mózgowych. U większości osób **lewa półkula** odpowiada za mowę i funkcje językowe (wraz z czytaniem i pisanem), logikę, rozumienie oraz funkcje motoryczne. Natomiast **prawa półkula** zarządza percepcją przestrzenną, umiejętnościami muzycznymi i plastycznymi, mimiką i emocjami. Procesy wzrokowe, słuchowe i umiejętności matematyczne podzielone są pomiędzy obie półkule.

Praworęczność zwykle ustala się, ok. 2 - 3 roku życia, natomiast leworęczność w wieku 3-4 lat. Ostateczna dominacja czynności ruchowych w większości przypadków ustala się do 6 roku życia. Ostatecznie proces lateralizacji zostaje zakończony w wieku szkolnym. Dzieci, u których proces lateralizacji jest opóźniony, napotykają wiele trudności w nauce.

PRZYCZYNY ZABURZEŃ LATERALIZACJI

Istnieje kilka przyczyn występowania zaburzeń lateralizacji. W okresie prenatalnym, jak i podczas porodu może dojść do wielu zdarzeń, które skutkują dysfunkcjami mózgu. Krwotoki i niedotlenienia, są najczęstszymi przyczynami uszkodzenia mózgu w tym okresie rozwoju. Konsekwencje mogą być różnorakie. Jeżeli do uszkodzenia dojdzie po lewej stronie mózgu, prawa strona ciała może być słabsza i odwrotnie. Jeśli uszkodzenie jest poważne, dochodzi do spastycznego niedowładu (dziecięcego porażenia mózgowego) lub do porażenia połowicznego (paraliżu) którejś ze stron ciała. Czasami leworęczność uwarunkowana jest dziedzicznie.

LATERALIZACJA PRAWOSTRONNA

Jeżeli dominującymi organami są prawe; ucho, oko, ręka, noga, wtedy mówimy o lateralizacji prawostronnej i tak funkcjonuje większość ludzi w naszej cywilizacji. Zauważyć to można, choćby po tym jak trudno kupić przyrządy czy narzędzia dostosowane do osób leworęcznych.

LATERALIZACJA LEWOSTRONNA

Dokładnie odwrotnie jest, kiedy to dominującymi organami są organy położone po lewej stronie ciała, wtedy możemy powiedzieć o lateralizacji lewostronnej. Dominującymi organami są lewe; ucho, oko, ręka, noga.

LATERALIZACJA SKRZYŻOWANA

Jeżeli dominującym okiem jest oko lewe, a dominującą ręką jest ręka prawa, lub odwrotnie, to pojawią się problemy: niekształtne litery w nierównych odstępach, opuszczanie linijki. Trudności w czytaniu przejawiają się w przeskakiwaniu liter, opuszczaniu sylaby, wyrazów, zmienianiu kolejność liter i inne.

LATERALIZACJA OSŁABIONA

Zdarza się z ogólnym opóźnieniem rozwoju. Lateralizacja osłabiona jest podobna do objawów występujących przy obniżonej sprawności manualnej. Z osłabieniem procesu lateralizacji łączy się zaburzenie orientacji przestrzennej. Dzieci opóźnione w lateralizacji są zazwyczaj mniej sprawne ruchowo od swych rówieśników, u których lateralizacja przebiega normalnie. Koordynacja ruchowa jest potrzebna do precyzyjnego i sprawnego działania, np. pisanie.

BADANIE LATERALIZACJI

Można by zapytać po co badać lateralizację. Odpowiedź jest stosunkowo prosta. Po pierwsze jest to proste badanie nie wymagające, ani szczególnej wiedzy, ani szczególnych narzędzi. Najczęściej wystarczy spontaniczna zabawa dziecka i wnikliwa obserwacja naszego dziecka. Nie musimy stosować, żadnych specjalnych technik badawczych, obserwacja dla wstępnej diagnozy wystarczy w zupełności.

Jeżeli, po wstępnym badaniu nie jesteśmy pewni co do lateralizacji naszego dziecka, można zwrócić się do pedagoga, o badanie, lub poprosić o skierowanie do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. Pozwoli to stosunkowo szybko określić typ lateralizacji i da czas na podjęcie odpowiednich ćwiczeń, które pozwolą na zminimalizowanie skutków lateralizacji w przyszłości, które mogą odbić się negatywnie na naszym dziecku już na początku jego nauki w szkole i przysporzyć mu sporo problemów.

W celu ustalenia wzorca lateralizacji trzeba przeprowadzić badanie nogi, ręki, oka i ucha. Badanie takie najlepiej wykonać obserwując dziecko podczas wykonywania codziennych czynności oraz przedstawionych poniżej zadań. Badanie dominacji stronnej można przeprowadzić od 3 roku życia. Badanie przeprowadzamy w taki sposób, by dziecko nie miało świadomości, że jest poddawane badaniom. Dlatego najlepszym sposobem jest wykonanie przez dziecko następujących zabawowych zadań.

W celu sprawdzenia dominującej ręki, nogi, oka i ucha wykonujemy co najmniej 3 próby na każdą część ciała i zapisujemy obserwacje.

Przykładowe sytuacje badawcze

BADANIE DOMINUJĄCEJ RĘKI

Przedmioty służące do badania kładziemy na wprost dziecka

1. Wrzucanie fasolek, koralików, małych klocków do wąskiej butelki
2. Odkręcanie słoiczek
3. Mieszanie kaszy, grysiku łyżeczką w kubeczku
4. Karmienie łyżeczką misia/lali
5. Krojenie plastikowym nożykiem plastelinowego wałeczka

BADANIE DOMINUJĄCEGO OKA

Przedmioty służące do badania kładziemy na wprost dziecka

1. Patrzenie przez dziurkę wyciętą w kartonie
2. Zagłądanie do ciemnej, szklanej butelki

3. Robienie zdjęć zabawkowym aparatem
4. Oglądanie wzorów w kalejdoskopie
5. Zabawa w piratów (*zwinięta kartka papieru – jako luneta*)

BADANIE DOMINUJĄCEGO UCHA

Podczas badania dziecko stoi do badającego, tyłem trzymając ręce z tyłu – zadanie polega na słuchaniu jednym uchem.

1. Słuchanie tykania budzika
2. Słuchanie grającego małego radia
3. Słuchanie szumiącej muszli
4. Słuchanie co mówi np. biedronka schowana w pudełku

BADANIE DOMINUJĄCEJ NOGI

1. Kopanie piłki (*Piłka musi leżeć przed dzieckiem*)
2. Wchodzenie i schodzenie po (*obserwujemy, którą nogą dziecko zaczyna*)
3. Stanie na jednej nodze.
4. Wchodzenie do koła.

Bibliografia

Bogdanowicz M., 1989, *Leworęczność u dzieci*, Warszawa.

Spionek H., 1970, *Psychologiczna analiza trudności i niepowodzeń szkolnych*, Warszawa.

Haley Jane M., 2004, *Jak wychowywać leworęczne dziecko w świecie ludzi praworęcznych*, Gdańsk.

Jeżeli macie Państwo pytania zapraszam w godzinach pracy pedagoga. Sławomir Ekiel